

Список використаних джерел:

1. Боришевський М. Екстраполяція теоретичних принципів психологічної науки у контекст практичної психології. *Актуальні проблеми практичної психології*. Херсон, 2019. С. 113–120.
2. Велитченко Л. Суб'єкт і його атрибутивні категорії. *Наука і освіта*. 2018. № 4–5. С. 69–73.
3. Карпенко З. До проблеми фундаментальних технологічних досліджень в царині психології розвитку особистості. *Актуальні проблеми практичної психології*. Херсон, 2019. С. 471–476.
4. Максименко С. Розвиток психіки в онтогенезі. *Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології*. 2015. 320 с.

Ключові слова: суб'єктність, особистість, військовий психолог, операціональна суб'єктність, рефлексивна суб'єктність.

Key words: subjectivity, personality, military psychologist, operational subjectivity, reflexive subjectivity.

КУРОВА АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат психологічних наук*

РОЛЬ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В СИТУАЦІЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

У соціально-психологічній парадигмі сучасних подій, в умовах постійно-змінюваних соціально-економічних, політичних, психологічно-побутових умов кожна людина стикається із нестабільністю, яка може посилюватися під впливом об'єктивних або суб'єктивних чинників. Саме така нестабільність є фундаментом та основною причиною формування ситуації невизначеності, під якою в науці розуміють: незавершеність процесу сприйняття або пізнання будь-чого, в ситуаціях, коли людина стикається з дефіцитом, нечіткістю або розбіжністю інформації, яка поступає ззовні (О. О. Белорусова [3]); нову, складну ситуацію, яка має багато взаємозаперечливих інтерпретацій або є нерозв'язною (К. Г. Мажиріна [9]); повну відсутність інформації про способи дії у незнайомій ситуації (О. П. Белінська [2]); сукупність обставин, умов, які характеризуються неповнотою змісту або є інформаційно неоднозначними (О. І. Гусєв [4]).

У психологічній науці до основних ознак ситуації невизначеності відносять інформаційні: недолік, суперечливість або нечіткість інформації, що реалізується у ситуаціях прийняття рішень (Т. В. Корнілова [6]); та інформаційно – особистісні: новизна, складність та суперечливість.

Треба відмітити, що в будь-якому випадку сприйняття та інтерпретація ситуації невизначеності багато у чому залежить від суб'єкта когнітивно-перцептивної діяльності. Як відмічав В. П. Зінченко, при будь-яких теоретичних припущеннях щодо особливостей впливу ситуації невизначеності на суб'єкта та його поведінку, саме складне – зрозуміти, як конкретна людина у реальній життєвій ситуації буде поводитися у ситуації невизначеності, протистояти їй, які засоби її конкретизації буде використовувати [5].

Так, продовжуючи цей напрямок, нам імпонує погляд О. М. Підд'якова, який виділив два провідних типи пізнавально-дослідницького ставлення людини до дійсності, протилежні за змістом [10]. Перший тип ставлення до дійсності сприяє формуванню образу світу як стабільного, впорядкованого, цільного. Він базується на потребі особистості у однозначності та порядку, наявності чіткої ієрархізованих цілей, алгоритмізація власної діяльності та можливості однозначного прогнозування її можливого результату. Суб'єкти, схильні до першого типу ставлення до дійсності, демонструють вузькість соціального мислення, поляризацію в процесі оцінювання об'єктів, інтолерантність до неоднозначних ситуацій, відсутність плюралізму у сприйнятті соціальної ситуації, прагнення контролювати події свого життя.

Другий тип ставлення до дійсності за суб'єктивну основу має глибоку потребу особистості у невизначеності, новизні, суб'єктивній готовності до виходу за межі відомого. Образ світу такої особистості постійно змінюваний, різноманітний, а суб'єкт характеризується високою пластичністю когнітивних процесів [10].

Виходячи з цього, ми можемо припустити, що одним із предикторів поведінки суб'єкта в ситуації невизначеності є ригідність – пластичність психіки.

Також, продовжуючи дослідження особливостей впливу суб'єктивних чинників на стратегію поведінки в ситуації невизначеності, К. Г. Мажиріна та О. М. Первушина довели, що особливу роль в цьому процесі відіграє саморегуляція особистості, оскільки вона суттєво оптимізує деструктивні психоемоційні стани та сприяє подоланню ситуацій невизначеності [9].

Саме здатність до саморегуляції є базисною характеристикою в процесі реалізації індивідуальних стратегій поведінки у неоднозначних, невизначених життєвих, стресових ситуаціях, оскільки формує у суб'єкту збалансованість фізіологічних функцій (Е. Є. Кригер [7]).

Зазначимо, що у цьому ж контексті Л. І. Анциферова ввела у науковий обіг парадигму «когнітивного оцінювання», завдяки якій оцінювання в ситуації невизначеності залежить від упевненості людини у власній здатності контролювати ситуацію, а в разі необхідності і змінити її [1].

Важливо відмітити, що поведінка особистості в ситуації невизначеності максимально суб'єктивізована та залежить від індивідуально функціонуючих механізмів когнітивного оцінювання [8].

Отже, у вигляді висновків, зазначимо, що ситуацію невизначеності часто супроводжують деструктивні емоційні стани та переживання. Ситуацію невизначеності розуміють як сукупність неоднозначних обставин, як незавершеність процесу сприйняття, або як складну нерозв'язну ситуацію з повною відсутністю інформації про подальші способи дії. В таких обставинах особливого значення набуває саморегуляція особистості, чия головною роллю стає оптимізація деструктивних психоемоційних станів та подолання самої ситуації невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Анцыферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуаций и психологическая защита. *Психологический журнал*. 2013. № 1. С. 3–16.
2. Белинская Е. П. Конструирование идентификационных структур личности в ситуации неопределенности. *Социально-экономическая трансформация* № 130. 2001. С. 30–53.
3. Белорусова Е. А. Ситуация неопределенности как источник развития личности. *Молодой ученый*. 2018. № 50 (236). С. 455–459.
4. Гусев А. И. К проблеме измерения толерантности к неопределенности. *Практична психологія та соціальна робота*. 2007. # 8. С. 75–80.
5. Зинченко В. П. Толерантность к неопределенности: новость или психологическая традиция? *Человек в ситуации неопределенности* М. : ТЕИС, 2013. С. 26–27.
6. Корнилова Т. В. Принцип неопределенности в психологии выбора и риска. *Психологические исследования*. 2015. Т. 8. № 40. С. 9. 12.
7. Кригер Е. Е. Ситуации неопределенности и проблемные ситуации: общее и особенное. *Современные проблемы науки и образования*. 2014. № 2. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=12030>
8. Курова А. В. Ситуація невизначеності у парадигмі сучасних викликів суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія*. Видавничий дім: «Гельветика», 2021. Вип.4. С. 51–56.
9. Мажирина К. Г., Первушина О. Н., Джафарова О. А. Изменение стратегий поведения человека в ситуации неопределенности в курсе игрового компьютерного биоуправления. *Вестн. Новосиб. гос. ун-та. Серия: Психология*. 2007. Т. 1, вып. 1. С. 44–50
10. Поддъяков А. Н. Преднамеренное создание трудностей и совладание с ними. *Психологические исследования*, 2008. № 1(1). С. 34–47.

Ключові слова: особистість, ситуація невизначеності, саморегуляція, нервово-психічне напруження, особистісна тривожність, емоційна сфера.

Key words: personality, situation of uncertainty, self-regulation, neuropsychological stress, personal anxiety, emotional sphere.